

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Česká republika v obchodu s lidmi

Bc. Petra Kropáčková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce se zabývá obchodem s lidmi na území České republiky. Teoretická část vymezuje základní pojmy, formy, příčiny a důsledky obchodu s lidmi. Dále jsou charakterizovány organizované zločinecké skupiny vykořisťující obchodované osoby a také státní orgány a nestátní organizace, které se spolupodílejí na boji proti těmto skupinám a poskytují následnou pomoc obětem. Empirická část se skládá z ekonomického šetření, dotazníkového výzkumu a tří případových studií. V závěru práce jsou shrnuta teoretická východiska a praktické poznatky.

Klíčová slova: Obchod s lidmi, sexuální vykořisťování, nucené práce, organizovaný zločin, legislativa, oběť, pachatel

Úvod

Diplomová práce se zabývá rozsáhlou problematikou obchodování s lidmi v České republice. Obchodování s lidmi je v současnosti velice rozšířeným a nebezpečným sociálně patologickým jevem. Tento fenomén je znám především v podobě nucené práce a sexuálního vykořisťování. Nicméně tato ilegální činnost je mnohem rozšířenější a lze do ní zařadit také obchod s dětmi, obchod s lidskými tkáněmi a orgány, obchod s dětskými vojáky a obchodování za účelem sňatku.

Společenské standardy moderní doby se striktně staví proti tzv. novodobému otroctví. Na pomyslném vrcholu legislativního rámce téměř každé země stojí ochrana základních lidských práv a svobod jednotlivce. Tato práva má každý jedinec bez ohledu na jeho pohlaví, věk, náboženské vyznání, rasu či barvu pleti. Právě obchod s lidmi základní lidská práva a svobody naprosto nerespektuje.

V České republice se tato problematika začala hojně vyskytovat od 90. let, kdy padla výhradní vláda komunistické strany a s ní i železná opona obepínající československé státní hranice. Otevření hranic a umožnění volného cestování poskytlo organizovaným skupinám dostatečný prostor pro dovážení obchodovaných osob do republiky, převážení těchto osob přes české území, ale i k lákání českých občanů, coby potencionálních obětí, k výkonu práce v zahraničí pod příslibem vysokých výdělků.

Obchod s lidmi lze bez nadsázky označit za jeden z nejzávažnějších zločinů soudobé společnosti, a tudíž je nezbytné vůči němu neustále vyvíjet patřičné aktivity.

Cíl práce a metodika

Hlavním cílem diplomové práce je celkové zhodnocení a identifikace problematiky obchodování s lidmi v České republice.

Dále jsou stanoveny následující dílčí cíle:

- Na základě deskripce odborné literatury a dalších relevantních informačních zdrojů srozumitelně a v logické návaznosti stanovit a objasnit teoretická východiska.
- Provedení kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření se zaměřením na informovanost středoškolských studentů.
- Zpracování tří případových studií obchodovaných osob na území České republiky. Tyto studie mají čtenáři podat konkrétní informace o původu obchodovaných osob, rodinném zázemí, okolnostech vedoucích k odchodu ze země a formě vykořisťování.
- Na základě získaných poznatků z teoretické a praktické části diplomové práce navržení vhodných preventivních či represivních opatření v boji proti obchodu s lidmi.

Teoretická část využije především teoretických vědeckých metod jako je abstrakce, deskripce a analýza. První část práce bude vycházet ze studia a následné analýzy relevantních informačních zdrojů. Díky abstraktivní metodě budou vymezeny důležité pojmy vztahující se k dané problematice. Popis samotného obchodování s lidmi, jeho příčiny, důsledky, formy a typologie zločineckých skupin, organizací státní správy a pomáhajících neziskových organizací jsou vymezeny na základě deskriptivní metody. Praktická část práce bude obsahovat finanční a dotazníkové šetření a tři případové studie. Ekonomické hledisko dané problematiky bude prezentováno ve finančním šetření na základě analýzy příslušných dokumentů. Následovat bude kvantitativní výzkum mezi středoškolskými studenty zaměřený na informovanost o problematice obchodu s lidmi. Výzkum bude proveden na základě dotazníkové metody. Dále budou zpracovány případové studie zaměřené na konkrétní případy obchodovaných osob, k nimž došlo

na území České republiky. V závěru práce bude použita metoda syntézy, která propojí teoretická východiska a praktické poznatky. Výsledkem bude navržení vhodných preventivních či represivních opatření vůči obchodu s lidmi v České republice.

Závěr

Hlavním motivačním faktorem pro pachatele obchodování s lidmi je dosahování vysokých finančních zisků. Provedeným finančním šetřením bylo prokázáno, že financování nestátních neziskových organizací specializujících se na obchod s lidmi, je finančně náročné a dotace jsou poměrně vysoké. Ve srovnání s odhadovanými zisky pachatelů je patrný značný nepoměr. Doporučení pro řešení situace je navýšení dotačních prostředků určených na preventivní programy a samozřejmě na samotnou ochranu a podporu obchodovaných osob. Nedostatečný objem dotačních prostředků by měl být navýšen o zabavené výnosy z trestné činnosti obchodování s lidmi. Výnosy ze zabaveného majetku společně se zajištěnými finančními prostředky by měly plynout na speciální účet spravovaný Odborem prevence kriminality MV. Na základě vyhlášení dotačního programu by mělo dojít k přerozdělení prostředků specializovaným zprostředkovatelům sociálních služeb.

Z vyhodnocení provedeného výzkumu je patrné, že obecné povědomí středoškolských studentů není na příliš dobré úrovni, to lze přisuzovat nedostatečné informovanosti o rizicích migrace a vyhledávání zaměstnání v cizích státech. Je třeba si uvědomit, že právě lidé bez dostatku informací jsou snadnými terči pachatelů. Doporučením je vytvoření úzké spolupráce mezi školskými zařízeními, nevládními organizacemi zaměřenými na obchod s lidmi a Policií ČR. Vzájemná spolupráce by měla spočívat v pořádání odborných přednášek, které nebudou určeny výhradně studentům, ale budou zpřístupněny také veřejnosti. Přednášky by neměly být pouze preventivního charakteru, ale měly by dát posluchačům také návod na řešení nastalé situace v případě, kdy se člověk stane obchodovanou osobou. Přednášející by měli informovat o hlavních bezpečnostních zásadách, tj. prověřit budoucího zaměstnavatele, mít pracovní smlouvu, nepředávat osobní doklady, nahlásit svůj pobyt příslušným orgánům a především si připravit krizový scénář. Takto koncipované přednášky jsou účelným preventivním opatřením, které by mělo snižovat pravděpodobnost, že se lidé budou stávat snadnými oběťmi kuplířů.

Boj proti obchodování s lidmi se na území České republiky potýká zejména s problémem samotné identifikace tohoto trestného činu. To, co odborník může kvalifikovat jako obchod s lidmi, nemusí být tak vnímáno orgány státní správy či orgány činnými v trestním řízení. Tato rozdílnost názorů nejčastěji spočívá v nedostatku důkazních materiálů, které jsou pro správnou kvalifikaci trestného činu a identifikace oběti a pachatele nezbytné. Problém nastává zejména v neochotě obchodovaných osob spolupracovat s policií. Neochota obětí může pramenit ze strachu z trestních postihů a jiných sankcí, z necitelného jednání policistů či jiných orgánů činných v trestním řízení nebo jako důsledek prožitého traumatu. Vhodným opatřením je pravidelné a intenzivní vzdělávání a tematická školení policistů, kteří by na základě získaných informací měli dokázat obchodovanou osobu správně identifikovat a následně s ní jednat úměrně nastalé situaci a prožitému vykořisťování. Žádoucím krokem je také zintenzivnění policejních kontrol v nočních klubech v příhraničních oblastech a ve velkých městech. K navýšení kontrol by měl přistoupit i Státní úřad inspekce práce, který se mimo jiné zaměřuje na odhalování nelegálního zaměstnávání cizinců bez povolení k pobytu nebo bez pracovního povolení. Pracovní kontroly by se měly orientovat na oblasti nejčastěji využívající levné pracovní síly cizinců, a to je stavebnictví, zemědělství a lesnictví. Zintenzivněním uvedených kontrolních opatření by mělo dojít ke snížení nucené prostituce a nelegálního zaměstnávání cizinců.

Vypracování diplomové práce bylo provázeno snahou přispět ke zvýšení informovanosti o tomto nebezpečném a globálně rozšířeném sociálně patologickém jevu. Práce poukazuje na znepokojivý fakt, že i přes veškerou kulturní, politickou, hospodářskou a ekonomickou vyspělost Evropské unie, jíž je Česká republika součástí, obchod s lidmi na tomto území vzkvétá a je prosperujícím a výhodným businesssem.

Seznam použitých informačních zdrojů

- [1] CEJP, M. a kol. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 177 s. ISBN 80-7338-027-7.
- [2] KALIBOVÁ K., *Obchodování s lidmi – některé problematické momenty platné legislativy*. Praha: La Strada o.p.s., 2008. 57 s.
- [3] KOČMAN, D. *Lidská práva v praxi: manuál pro sociální práci s oběťmi obchodu se ženami a dětmi*, 1.vyd. Praha: La Strada, o. p. s., 2002. 124 s.
- [4] NĚMEC, M. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafí a boj proti nim*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 2003. 390 s. ISBN 80-7317-026-4.
- [5] NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vyd. Praha: Themis, 2003. 407 s. ISBN 80-7312-018-6.